

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مردم خواهی، انسان دوستی

دوره پنجم، شماره ششم

نام جزوه: مردم خواهی، انسان دوستی
نویسنده: هیأت تحریریه موسسه در راه حق

ناشر: موسسه در راه حق

نوبت چاپ: مکرر

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶ هـ ش

چاپخانه: سلمان فارسی

نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم)

کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰ - موسسه در راه حق

تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵)

www.darrahehaq.com

سامانه پاسخگویی پیامکی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

رایگان

۴ / مردم خواهی، انسان دوستی

فهرست مطالب

اسلام و مهر ورزیدن..... ۱۱

دوستی با کافران؟!..... ۱۶

دوره پنجم، شماره ششم / ۵

امیر مؤمنان(علیه السلام) به فرزندش محمد
حنفیه می گوید:

«فرزندم به تمام انسان ها نیکی کن، همان گونه
که انتظار داری نسبت به تو نیکی کنند.

آن چه را برای خود می پسندی برای دیگران
پسند و آن چه را از دیگران زشت و ناپسند
می شماری، برای آنان نیز قبیح و ناپسند بشمار.».

تمدن جهان کنونی، چون مجسمه یی دوروی
است، که بریک روی آن بتی دلربا، زیبا و فریبنده و
بر دیگر روی، هیولایی وحشتناک، جلوه گری
می کند.

۶ / مردم خواهی، انسان دوستی

در صد سال اخیر، پیشرفت صنعت و دانش، چون جادو، کارهایی به ظاهر نشدنی را انجام داد و اندیشه‌ی انسانها را به شگفتی برانگیخت؛ و هم آسایش جسمانی فراوانی برای بشریت به ارمغان آورد.

اما فضیلت های انسانی را به دست فراموشی سپرد، بلکه لابه لای چرخهای خود، خرد و نابود کرد.

پس، در دنیای کنونی، اگر دیگر از خستگی و رنج های جسمی دوران های دور، خبری نیست، متقابلاً از فضیلت، شرافت و عواطف اصیل از قبیل مهر و محبت، فداکاری، راستی، درستی، امانت،

دوره پنجم، شماره ششم / ۷

وفاداری، از خود گذشتگی و فروتنی... نیز خبری
نمی یابیم.

از اینرو تمدن کنونی نه تنها نتوانست بشر را از
اقیانوس پهناور زندگی به ساحل خوشبختی و
سعادت رهنمون شود، بلکه توفانی هم برای وی پدید
آورد:

دنیای امروز، راحتی جسمی را با خوشبختی
واقعی اشتباه کرده و نیمی از خواسته های اصیل
بشری را نادیده گرفته است و حال آنکه نیکبختی
آن گاه به دست می آید که به تمام خواسته های
بشر، به طور صحیح پاسخ داده شود.

از قربانی های تمدن کنونی، عاطفه ی
مردم خواهی و مهرورزیدن به دیگران است که شور

۸ / مردم خواهی، انسان دوستی

زندگی انسان ها، از آن سرچشمه می گیرد، اما دریغا که در دنیای کنونی «مهر» ارزش راستین خود را از دست داده است زندگی ماشینی امروز - که آخرین وسیله های لذت جویی و کامیابی جسمی را به آدمی عرضه می دارد - این فرصت را از انسان ها می گیرد که به فکر دیگران باشند. چه رسد به آن که با دیگران، روابط عاطفی برقرار سازند و به آنان مهر بورزند.

یکی از روانشناسان و جامعه شناسان معروف

می گوید:

«انسان امروز با خود و همנוعانش و با طبیعت

بیگانه شده است. او به کالا تبدیل شده و نیروی خود

را نوعی سرمایه گذاری می داند که باید تحت

دوره پنجم، شماره ششم / ۹

شرایط بازار عرضه، حداکثر سود را برایش تحصیل کند، روابط انسانها همانند روابط آدمهای مصنوعی، از خود بیگانه است».

اگر می بینیم جوامع کنونی با بی سامانیهای فراوانی دست و پنجه نرم می کند و نمی تواند راهی به سوی سعادت بیابد، یک علتش آنست که انسان امروزی با دیگران بیگانه شده و تنها به خویش و برای خویشتن فکر می کند.

از این روست که باید عاطفه ی «محبت» در انسان پرورش پیدا کرده، نیرومند گردد و اگر این گزینه در آدمی سرخورده شود و این احتیاج اصیل انسانی برآورده نگردد، شوربختیهای فراوانی برای

۱۰ / مردم خواهی، انسان دوستی

بشر به بار خواهد آورد که هرگز جبران پذیر نخواهد بود.

نخستین اثر آنکه آدمی را از خود و دیگران بیگانه ساخته و او را انسانی تنها می سازد. در سایه ی شوم از خود بیگانگی است که تمام بی سامانیهای روانی، اجتماعی، لاقیدی، ناتوانی، انزواطلبی، بدبینی و از دست دادن ارزشها و اعتقادهای پدید می آید.^۱

از اینرو اگر جامعه یی بخواهد نیک بختی را بیابد، راه آن پرورش نیروی محبت و دگر دوستی در انسان هاست اگر این نیرو در آدمی تقویت شد، نه تنها به دیگران مهر خواهد ورزید، بلکه خواسته های

---

۱. مجله‌ی نگین شماره‌ی ۶۸ مقاله‌ی «انسان تنها».

دوره پنجم، شماره ششم / ۱۱

غریزی وی هم ارضاء شده، خود نیز از محبت دیگران بهره مند خواهد شد.

اسلام و مهر ورزیدن

اسلام که یک آیین جاودانی و براساس فطرت و ارضای صحیح تمام خواسته های انسانی پایه گذاری شده است؛ به مسأله‌ی محبت و همدوستی توجه فراوانی دارد و دگر دوستی در این آیین، مقدس شمرده می شود.

اسلام همه ی انسانها را از یک ریشه می داند و امتیازهای غلط نژادی و قبیله یی و مادی را به رسمیت نمی شناسد و از آنجا که همه ی آدمیان آفریده ی خدا و در اصل از یک پدر و مادرند

۱۲ / مردم خواهی، انسان دوستی

همگان شایسته ی احترام و دوستی و محبت و راهنمایی هستند.

از این رو، پیامبر بزرگ ما (صلی الله علیه وآله)، منشور آزادی اسلام را ویژه ی گروه خاصی ندانسته، بلکه آن را برای همه ی انسان ها آورده است.

پیامبر اسلام - که درود خدا بر او و دودمانش

فرمود: «تحبب الی الناس یحبوک».

«انسان ها را دوست بدار، همگان ترا دوست

خواهند داشت»^۱.

امیرمؤمنان (علیه السلام) به فرزندش محمد

حنفیه می گوید:

دوره پنجم، شماره ششم / ۱۳

«فرزندم، به تمام انسان ها نیکی کن، همان گونه که انتظار داری نسبت به تو نیکی کنند. آن چه را برای خود می پسندی برای دیگران بپسند و آن چه را از دیگران زشت و ناپسند می شماری، برای آنان نیز قبیح و ناپسند بشمار. با مردم چنان خوش خلقی کن که چون از آنان دور شدی، مورد مهر آنان قرارگیری. و آن گاه که مُردی بر تو گریان و سوگووار باشند...»^۱

می بینیم که: اسلام نه تنها به انسان ها احترام می گذارد، بلکه بشردوستی را به جایی رسانده است

۱۴ / مردم خواهی، انسان دوستی

که به پیروان خود دستور می دهد، هم چنان که به نیک بختی و پیروزی خویش علاقه مند هستید، برای دیگر انسان ها هم همان گونه باشید.

یک مسلمان واقعی همواره خدمتگزار جامعه می باشد آن قدر که توان او اجازه می دهد به انسان ها کمک فکری اعتقادی، اخلاقی و اقتصادی می کند.

همین احساس ها و محبت های اصیل است که بار ارشاد و راهنمایی و نیز امر به معروف و نهی از منکر را به عنوان و وظیفه یی سنگین بر دوش مسلمانان می گذارد؛ و این جا است که مسلمان نمی تواند در برابر رفتار دیگران بی تفاوت باشد.

دوره پنجم، شماره ششم / ۱۵

از پیامبر عزیز اسلام (صلی الله علیه وآله)

پرسیدند:

«چه کسی در پیشگاه خدا از همگان

محبوب تر است؟» فرمود:

«آن که سودش به مردم بیش تر می رسد»^۱.

و می پرسیم: کدام سود از کوشیدن در راه زنده

ساختن ارزش های انسانی و اخلاقی جامعه ی

بشریت بالاتر است؟

نیز آن گرامی فرمود:

«... آن که ندای کسی را می شنود که

می گوید:

«مسلمانان! به من کمک کنید» و به فریاد او پاسخ نمی دهد. مسلمان (واقعی) نیست.»^۱

نمی توان تمام برنامه های عالی و انسانی اسلام را در زمینه ی بشردوستی در این جایان داشت ولی از همین چند نمونه ی کوتاه، می توانیم روش آموزشی اسلام را در این باره بشناسیم و آیین اسلام را «آیین محبت» اعلام نماییم.

دوستی با کافران؟!!

اینک این پرسش پیش می آید، که: اگر اسلام آیین محبت و بشردوستی است چرا از دوستی با غیر مسلمانان جلوگیری کرده است؟

دوره پنجم، شماره ششم / ۱۷

چرا مسلمانان نمی‌توانند با گروه‌های ضدّ
اسلامی و کفار، طرح دوستی بریزند؟
در این زمینه قرآن بیان‌های بسیاری دارد و
چنین می‌گوید:

«گرویدگان، نباید به جز خودشان کافران را به
دوستی بگیرند...»^۱.

«ای گروندگان! نباید به جز خودشان کافران را
به دوستی بگیرند...»^۲.

«ای گروندگان! یهود و نصاری را به دوستی
نگیرید...»^۳

---

۱. سوره‌ی آل عمران، آیه‌ی ۲۸.

۲. سوره‌ی مائده، آیه‌ی ۵۱.

۳. سوره‌ی مائده، آیه‌ی ۵۱.

«ای کسانی که ایمان آورده اید! دشمن من
(خدا) و دشمن خود را به دوستی نپذیرید و بایشان
طرح دوستی نیفکنید...»^۱

«ای مؤمنین! کسانی را که دین و عقیده ی شما
را مسخره و بازیچه گرفته اند... به دوستی مگیرید»^۲.
«محمد پیامبر خداست و کسانی که با اویند بر
کافران سخت و بر یکدیگر مهربانند...»^۳.

این جا است که باید بدانیم اسلام و قرآن از
دوستی و محبت با گروه های ضداسلامی و کفار
چگونه و تا چه حد جلوگیری نموده است؟

---

۱. سوره ی ممتحنه، آیه ی ۱.

۲. سوره ی مائده، آیه ی ۵۷.

۳. سوره ی فتح، آیه ی ۲۹.

دوره پنجم، شماره ششم / ۱۹

آیا اسلام می گوید: به کفار نیکی نکنید؟! و یا آنان را راهنمایی ننمایید؟! و یا در سعادت و حیات معنوی آنان نکوشید؟! نه، هرگز این منطق اسلام- اسلامی که پیامبرش رحمت جهانی و آیینش همگانی است - نخواهد بود.

بلکه باید گفت، همه ی این آیه ها و آیات دیگری که در این زمینه هست، هشدار می است به مسلمانان تا با کفار آن چنان نزدیک نشوند که همانند یک روح در دو جسم باشند! زیرا در این گونه دوستیهاست که جداییها از میان رفته، اخلاق، اراده، عمل و عقیده همه و همه یک رنگ و یک شکل می شود و به یک سو قرار می گیرد؛ و بدیهی است این گونه دوستی و محبت با دشمنان اسلام غیر آنکه

۲۰ / مردم خواهی، انسان دوستی

تأثیری ژرف بر روحیه ی مسلمانان می گذارد و عقیده ی اسلامی و یکتا پرستی آنانرا متزلزل می سازد، سیر جامعه ی اسلامی را هم از حرکت به سوی تکامل باز می دارد؛ و هم دشمن هماره در کمین است تا از فرصت های مناسب بهره گیرد و ضربه های شدید خود را برطرف مقابل خویش فرود آورد؛ و چه فرصتی مناسب تر از رابطه های عاطفی که از این گونه دوستی ها پدید می آید؟

از این رو، اسلام به مسلمانان هشدار داده است که: همواره، بینا و بیدار باشید! و با دشمن با احتیاط رفتار کنید! و مواظب باشید دوستی های صمیمانه بیکه موجب پیروی از آنان و تزلزل جامعه ی اسلامی است برقرار نسازید.

دوره پنجم، شماره ششم / ۲۱

اسلام نگفته است مسلمانان روابط خویش را با گروه های غیرمسلمان قطع کنند و با آنان خوش رفتار و مهربان نباشند. ولی این گونه روابط، باید با ژرف نگری توأم باشد و احتیاط را از دست ندهند، تادشمن نتواند از این موقعیت ها به سود خویش - که همان نقشه های ضدّ بشری واستعماری است بهره بردارد.

اگر اسلام می گوید با دشمنان، پیمان دوستی نبندید بدین معنا نیست که به گروه های ضداسلامی نیکی و محبّت نکنید چرا که دانستیم انسان به حساب انسان بودن، شایسته ی نیکی و دوستی است؛ و اسلام هم خود پیشرو مکتب های بشر دوستی واقعی است.

بلکه آن گونه دوستی که در سایه ی آن پیروی از کفار در زمینه ی عقیده و راه و رسم زندگی پدیدار شود و یا باعث سوء استفاده ی آنان گردد، در مکتب اصیل اسلامی جلوگیری شده است؛ و مسلمانان همواره باید در این زمینه سخت گیر باشند و بدانند که از آنجا که عضو جامعه ی اسلامی است باید رابطه اش با بیگانگان به گونه یی نباشد که به یگانگی و استقلال پیکر اسلام آسیب برساند.

قرآن بدین روشنی بیان می کند:

«خدا شما را از نیکی کردن و عدالت ورزیدن با کسانی که باشما سرجنگ و ستیزه ندارند و شما را از سرزمیتتان نرانده اند، منع نکرده است چه آن که خدا دادگستران را دوست می دارد. خدا فقط از

دوره پنجم، شماره ششم / ۲۳

دوستی با کسانی که در کار دین با شما به ستیزه برخاسته اند و در بیرون راندن شما از دیارتان باهم کمک کرده اند، جلوگیری کرده است...»^۱.

در سخنی کوتاه: اسلام به پیروان خود می آموزد: همه ی انسان ها تا زمانی که بر ضدّ آیین انسانی اسلام به پا نخاسته اند، انسان و شایسته ی نیکی و دوستی هستند؛ ولی آن که بر ضدّ عدالت اسلامی قیام کرد، شایسته ی دوستی نیست.^۲

از همین ره گذر است که اسلام می گوید: اگر کسی که رنگ اسلامی دارد ولی بی داد گر و جنایت پیشه است، نمی توان به وی علاقه مند بود و به او

---

۱. سوره ی ممتحنه، آیه ی ۹ - ۸.

۲. خلافت و ولایت، ص ۳۴۹ - ۳۳۹.

۲۴ / مردم خواهی، انسان دوستی

دوستی کرد. اسلام دوست دار بی دادگران را
بی دادگر و ظالم می داند.^۱

پیامبر رحمت

پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه وآله) و دیگر
پیشوایان راستین اسلامی، همواره جهانیان را به چنین
برنامه های انسانی می خواندند خود همیشه در
زندگی روشی این چنین داشتند. با نگاهی به تاریخ
پراج زندگی پیامبرگرمی اسلام (صلی الله علیه
وآله)، خواهیم یافت که چرا حضرتش «پیامبر رحمت»
نام گرفته است:

جوانی غیرمسلمان، با این که پیرو پیامبر اسلام
نیست، شبانه روز ساعت های زیادی را در خدمت

---

۱. بحار، ج ۷۵، ص ۳۶۹ به بعد.

دوره پنجم، شماره ششم / ۲۵

رسول گرامی، می گذرانند. آن قدر رفت و آمد می کند، که از شدت یگانگی و هم بی اعتقادی عظمت و بزرگواری پیامبر را فراموش می کند و احترامات لازم را هم به جای نمی آورد.

با تمام این ها پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) سخت به وی اظهار علاقه می کند و به او مهر می ورزد تا جایی که آن جوان در کارهای روزانه ی خویش از پیامبر کمک می گیرد؛ دنبال ماجرا را از زبان تاریخ بشنوید:

...چند روز بود که این جوان خدمت پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) نیامده بود. پیامبر گرامی (صلی الله علیه وآله) از یاران خود پرسید:

۲۶ / مردم خواهی، انسان دوستی

«چند روزی است جوان غیر مسلمان را نمی بینم؟»
گفتند:

«یا رسول الله! مریض شده و شاید آخرین
لحظه های عمر را می گذرانند.»

پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) از جای
برخاست و به یاران فرمود: «برخیزید تا به دیدار
جوان برویم.»

هنگامی به بالین جوان رسیدند که در بستر
خوابیده، مرگ را انتظار می برد.

پیامبر با آهنگی پر از مهر و ملاحظت نام او را
صدا زد. جوان چشم های خود را باز کرد، پیامبر را
در خانه ی خویش دید. از شوق دیدار حضرت
خنده یی بر لبانش نقش بست. شاید در دل

دوره پنجم، شماره ششم / ۲۷

می گفت: «شگفتا! من که بر پیامبر ارجی نمی نهادم چگونه وی به دیدار من آمده است؟».

پیامبر از چهره ی شادمان جوان دریافت که وی در این لحظه های حساس آماده ی پذیرش اسلام است.

از این رو فرمود:

«ای جوان! اسلام را بپذیر».

در گوشه ی اطاق پدر آن جوان نشسته بود، جوان به پدر خویش نگاهی افکند و چیزی نگفت.

دگر بار آن گرامی فرمود:

«اسلام بیاور و شهادتین را بر زبان جاری ساز»

باز جوان به پدر خویش نگاهی کرد و چیزی

نگفت، چنین می نمود که از پدر خویش شرم دارد،

۲۸ / مردم خواهی، انسان دوستی

که در آخرین لحظه های زندگی از کیش وی بیرون
رود.

سوم بار همان جمله ها را پیامبر تکرار کرد.
این بار پدرش گفت:

«فرزندم، اگر بخواهی آیین اسلام را بپذیری
آزادی.»

در این هنگامه، جوان باشتاب هر چه بیش تر،
کلمه ی «لااله الاالله - محمد رسول الله» را با
صدای ضعیف و ناتوان، ولی بادلای سرشار از شوق
برزبان جاری ساخت و به رسالت آن گرامی شهادت
داد و چشم از جهان فروبست و روحش به سوی
مینوی جاودان پرواز کرد.

دوره پنجم، شماره ششم / ۲۹

پیامبر عزیز دستور داد، جوان تازه مسلمان را غسل و کفن کنند و پس از آن خود بر او نماز گزارد و از خانه بیرون آمد؛ خدای را سپاس و ستایش می کرد که توانست بدین گونه انسانی را، از گمراهی برهاند!

این یک نمونه ی کوچک از مهربانی و دوستی های پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه وآله) نسبت به جامعه ی بشریت است.

ولی آن جا که پای عقیده و ایمان و ستیزه ی مخالفان به میان می آمد، نه تنها دوستی و محبت در کار نبود. بلکه در هنگامه ی ضرورت به جای نوازش و نیکی، شمشیرها گردن ها را نوازش می داد...

۳۰ / مردم خواهی، انسان دوستی

و این است لازمه ی یک مکتب اصیل و
جهانی که باید همیشه هدف و عقیده را بر همه چیز
حتی جان گرامی مقدم شمارد.